

CARACTERÍSTIQUES AGRONÒMIQUES I DEL CONREU DE LA GARNATXA NEGRA

Agustí Villarroya Serafini

Enginyer tècnic agrícola, expert en viticultura

RESUM

En la comunicació es donen les dades agronòmiques següents sobre la garnatxa negra: la distribució mundial de la varietat, l'adaptació climàtica, l'adaptació topogràfica i edàfica, l'afinitat als portaempelts, el disseny de plantació, els sistemes de conducció, la poda, l'esporga en verd, la protecció fitosanitària i la maduració i la verema.

PARAULES CLAU: característiques agronòmiques, garnatxa negra.

CARACTERÍSTICAS AGRONÓMICAS Y DEL CULTIVO DE LA GARNACHA TINTA

RESUMEN

En la comunicación se aportan los siguientes datos agronómicos sobre la garnacha tinta: la distribución mundial de la variedad, la adaptación climática de la misma, la adaptación topográfica y edáfica, la afinidad con los portainjertos, el diseño de la plantación, los sistemas de conducción, la poda y la poda en verde, la protección fitosanitaria y la maduración y vendimia.

PALABRAS CLAVE: características agronómicas, garnacha tinta.

AGRONOMIC CHARACTERISTICS AND CROP MANAGEMENT OF GRENACHE NOIR

ABSTRACT

This paper presents the following agronomic data on Grenache Noir: worldwide distribution of the variety; climatic, topographic and soil adaptation; planting design; pruning process; green pruning; plant protection; ripening; and grape harvest.

KEYWORDS: agronomic characteristics, Grenache Noir.

Correspondència: Agustí Villarroya Serafini. A/e: avillasera@hotmail.com.

1. INTRODUCCIÓ

La garnatxa negra és considerada una varietat de difusió mundial, les més de 300.000 hectàrees de conreu estimades en tot el món es troben ubicades preferentment a Espanya, França i Itàlia; altres països vitícoles de l'hemisferi nord o sud tenen superfícies significatives d'aquesta varietat: els Estats Units (Califòrnia), Mèxic, l'Argentina, Sud-àfrica, Algèria o Austràlia. A Catalunya les 3.998 hectàrees registrades l'abril de 2014 estan ubicades preferentment a les denominacions d'origen Priorat, Montsant, Tarragona, Terra Alta, Catalunya i Empordà. Aquesta àmplia difusió mundial no és obstacle per indicar que les màximes qualitats de la garnatxa es donen preferentment en unes condicions agronòmiques determinades, que descriurem sucintament.

2. ADAPTACIÓ CLIMÀTICA

Varietat amb gran capacitat d'adaptació, es comporta bé en les zones tèrmiques entre II i V de l'escala de Winkler, així i tot les característiques dels seus vins varien molt segons la regió tèrmica en què està conreada. La seva brotada lleugerament primerenca la pot fer sensible a zones amb freqüents gelades de primavera. Els fenòmens climàtics que també hi poden incidir més negativament són: forts vents durant la primavera (mes de maig) perquè trenquen la vegetació, boires i humitats als voltants de la floració perquè incrementen el risc de brima (deficient granat). Les altes temperatures i la insolació excessiva entre enverat i maduració, l'estrès hídric a final d'estiu poden originar pèrdua de color, «envermelliment», dels grans. L'excés de pluges a finals d'estiu pot originar escaldament dels grans, amb botritis i pèrdua de grau i de color, increment de l'àcid glucònic i oxidació en el most.

3. ADAPTACIÓ TOPOGRÀFICA

Prefereix parcel·les ubicades a una altitud moderada, 300-500 m, ben drenades, i millor en pendents «costers» que en els fons de les valls. Les exposicions i orientacions preferents poden variar força en funció de la climatologia de la zona, cal evitar l'excés d'insolació en les zones més càlides i les zones més obagues en les comarques més frescals i humides.

4. ADAPTACIÓ EDÀFICA

El millor comportament qualitatiu es dona en els sòls ben drenats no massa profunds i amb textures grosses (pissarra, còdols, graves i pedres),

Característiques agronòmiques i del conreu de la garnatxa negra

amb moderat contingut de matèria orgànica. El nivell de calç del sòl s'ha de considerar en l'elecció del portaempelt; els nivells de potassi i magnesi en el sòl s'han de corregir en el cas que n'hi hagi un contingut insuficient, preferentment mitjançant un adobat de fons abans de la plantació o amb aportacions anuals en vinyes ja establertes.

5. AFINITAT I ADAPTACIÓ ALS PORTAEMPELTS

Els portaempelts emprats han de garantir la suficient resistència a la calç i a la secada. Els portaempelts vigorosos, especialment el 1103 de Paulsen, no són aconsellables; el 140-Rugg no ha de situar-se en terres fèrtils, fondes o humides, inapropiades per a una garnatxa de qualitat, ja que en aquestes condicions pot induir a un excés de vigor i afavorir la brima; aquest portaempelt pot ser apropiat només en terres pedregoses, calcàries, poc profundes i seques. El 110-R pot utilitzar-se en un gran nombre de situacions, excepte en sòls excessivament fèrtils o humits. Els portaempelts SO4 i 161-49 són poc aconsellables en terres molt fèrtils, ja que afavoreixen la sobreproducció i contribueixen a la pèrdua de color i de graduació.

6. ELECCIÓ DEL DISSENY DE PLANTACIÓ

En la tria de la densitat de plantació, s'ha de procurar tenir cura de mantenir el vigor equilibrat que eviti un excessiu estrès hídric els anys de secada i un excés de vigor i producció els anys de més pluviositat. Plantacions d'entre 2.800 i 3.400 ceps/ha poden contribuir a un bon equilibri vegetatiu, segons la profunditat del sòl, en la major part de la nostra viticultura. Referent als marcs de plantació, han de garantir el bon aireig del raïm, insolació i exposició no excessives especialment en les comarques més càlides i en les que es presentin freqüentment vents secs i càlids entre l'enverat i la maduració, com el ponent a la Terra Alta, que poden escaldar el raïm. Els marcs escollits han de permetre també una bona mecanització integral del conreu. Marcs d'una amplària de passada entre 2,4-2,8 m i entre 1,2 m de separació dels ceps poden ésser força apropiats en la majoria de situacions.

7. SISTEMES DE CONDUCCIÓ I PODA

La garnatxa, com que té un port dreçat, s'adapta força bé a emparrats relativament senzills (1+2). Aquest emparrat amb fils superiors paral·lels fixos o mòbils ha de permetre un bon repartiment, aireig i insolació del raïm, i garantir també que la vegetació pugui estar col·locada dins dels fils supe-

riors en els moments de més risc de trencament de la vegetació per ventades, mes de maig, en vegetació molt tendra.

La garnatxa és una varietat de raïm de pes mitjà (250-350 g) i fèrtil en els borrons basals, per aquest motiu se li aplica poda curta amb caps de dos borrons. Un nombre excessivament baix de borrons/ha pot contribuir a un vigor excessiu i en anys de pluviometria elevada pot originar sobreproducció amb pèrdues de color i/o graduació. Una càrrega de poda de 30.000-36.000 borrons/ha pot ésser indicada en la major part de les zones vitícoles catalanes. Aquesta varietat accepta força bé la prepoda mecanitzada.

8. ESPORGA EN VERD

Les diferents operacions de l'esporga en verd poden tenir lloc en la garnatxa. El *despuntat* poc abans de la floració pot contribuir a facilitar el bon granat en les situacions de risc de brima, facilitar l'aireig del raïm per prevenir la botritis i incrementar l'eficàcia dels tractaments fitosanitaris localitzats al raïm (míldiu, oïdi, *Lobesia*, botritis...), cosa que contribueix a millorar els efectes de l'operació de despampolat. El *despampolat* aquest contribueix també en gran manera a prevenir els atacs fúngics al raïm i a la millora de l'eficàcia dels tractaments fitosanitaris i la qualitat i rapidesa de la verema manual i mecànica. El despampolat ha de ser equilibrat i moderat en les zones amb risc de cremat del raïm. L'*aclarida del raïm* pot ésser una operació indispensable per preservar la qualitat en els casos de sobreproducció que puguin aportar pèrdues de graduació i de color del raïm.

9. PROTECCIÓ FITOSANITÀRIA

La garnatxa no és una varietat amb excessives exigències fitopatològiques, així i tot la seva sensibilitat al míldiu és important i per aquest motiu és convenient tenir-la ben protegida especialment en els períodes de màxima sensibilitat entre els estats de Baggolini H (botons florals separats) i K (grans de la mida d'un pèsol). Aquesta protecció estarà en funció del risc de la zona i de l'any i d'acord amb les indicacions del Servei de Sanitat Vegetal. La sensibilitat a l'oïdi encara que moderada requereix una bona protecció, que es pot fer fàcilment amb sofre en pols (unes tres ensofrades per any) o combinant les ensofrades amb tractaments amb fungicides antioïdi de síntesi. Referent a la botritis, és indispensable una bona actuació preventiva contra la *Lobesia* acompanyada d'un despampolat regulable segons risc i característiques de la zona; els tractaments específics contra la botritis es poden reservar per a les situacions de gran risc. En viticultura ecològica el caldo bordelès, el sofre en pols, la confusió sexual o els tractaments amb *Bacillus*

Característiques agronòmiques i del conreu de la garnatxa negra

thuringiensis contra la *Lobesia botrana* poden cobrir amb força èxit gran part de les situacions.

La lluita contra l'excoriosi (*Phomopsis viticola*), a la qual la garnatxa té una sensibilitat elevada, requereix una actuació preventiva en els estats fenològics DE amb Mancozeb, Maneb, o en viticultura ecològica amb sofre mullable. Referent a les malalties de la fusta (eutipiosi i llampat, escaldat), l'actuació apropiada és l'actuació preventiva que consisteix en la reducció i protecció de les grans ferides de poda (Ciproconazol) o màstics en viticultura ecològica.

10. MADURACIÓ I VEREMA

La qualitat màxima s'obté en la garnatxa negra amb una maduració lenta. Això es produeix amb dies amb bon salt tèrmic, clars, sense excessiu estrès hídric, amb temperatures moderades i sense un excés d'insolació o calor. Aquestes peculiaritats fan indispensable un acurat control de la maduració tant analític com visual i organolèptic per determinar el moment més apropiat de la verema. En les elaboracions d'alta gamma, la verema manual es pot complementar amb una taula de tria del raïm collit, valorant coloració, estat sanitari i turgescència del gra.

La verema mecànica tecnològicament es realitza sense grans problemes si el raïm està en bon estat sanitari, el grau de maduració és apropiat i els ceps no porten sobreproducció. Per a les elaboracions de gamma alta caldrà recórrer als darrers avenços tecnològics (separadors, desgranadors, capçals basculants respectuosos amb la vegetació) per obtenir una verema lliure de cossos estranys (fulles, fang, sarments...) i que respectin al màxim les característiques i la integritat dels grans. El transport ràpid al celler en condicions apropiades és un complement indispensable per evitar oxidacions i contribuir a la qualitat.

FIGURA 1. *Fulla i raïm al final de la floració*



FONT: A. Villarroya.

FIGURA 2. *Clon 70 durant la maduració*



FONT: A. Villarroya.

Característiques agronòmiques i del conreu de la garnatxa negra

FIGURA 3. *Clon 362, es poden observar els sarments en procés de lignificació*



Font: A. Villarroya.